

КООПЕРАТИВНІ БАНКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЯК ПРИКЛАД ІНКЛЮЗИВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТИТУТІВ

А. А. ПОЖАР, канд. екон. наук, доц.,

доц. кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

В другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. в країнах Західної Європи все більшого значення набуває діяльність кооперативних банків, що зумовлює актуальність досліджень багаторічного досвіду діяльності європейської кооперативної банківської системи і застосування його в ході розбудови стратегії розвитку інклюзивного суспільства в Україні.

Проблеми функціонування і розвитку кооперативних організацій у фінансовій сфері досліджували такі вітчизняні науковці як В. Гончаренко, А. Пантелеймоненко, О. Луцишин [1, 2, 3] та інші.

Історія кооперативних фінансово-кредитних установ (кредитних кооперативів, кредитних спілок, кооперативних банків) розпочалась у Європі в ХІХ ст., в період промислової революції, коли сфера фінансових послуг була пристосована переважно для потреб заможних людей та великих підприємств у містах. Сільське населення, зокрема селяни і фермери, не мало змоги користуватися фінансовими послугами. Перші кредитні кооперативи було створено за безпосередньої участі та згідно з ідеями Г. Шульце та В. Райффайзена. Незалежно один від одного, вони створили і розвинули ідею кооперативної кредитної самодопомоги. Шульце зосереджував увагу на допомозі власникам малого бізнесу і ремісникам у містах, а Райффайзен прагнув допомогти сільській спільноті [4].

Так, кооперативні фінансово-кредитні організації створювались для самозабезпечення широких верств населення фінансовими послугами. Запорукою успіху було те, що клієнт-позичальник був водночас і членом, і співвласником кредитного кооперативу, а тому був залучений до процесу прийняття рішень [6].

Слід зазначити, що лише у деяких країнах (Данії, Швеції, Великобританії та Бельгії) кооперативний сектор не отримав належного розвитку, оскільки кооперативні ідеї не мали широкої державної підтримки. В таких випадках кооперативні фінансові установи трансформувались у інші організаційно-правові форми. Наприклад, у Швеції мережа Foreningsbank перетворилась і мережу ощадних банків, в той час, як в Бельгії кооперативні банки CERA (увійшли до KBC Group) і ВАСОВ (нині частина Dexia Group) були трансформовані у комерційні. У Великобританії ряд житлово-будівельних кооперативів (що також займалися кредитуванням) задля розширення своєї діяльності перетворився на публічні компанії [5].

Як і їх приватні конкуренти, протягом останніх десятиліть кооперативні банки використовували різні стратегії розвитку. Основною з них було входження кооперативних банків на іноземні роздрібні ринки банківській

послуг через придбання інших банків або через стратегічні альянси. Наприклад, Raiffeisen International створив широку мережу роздрібних банківських відділень в Центральній та Східній Європі, в основному, шляхом придбання державних банків, а французькі Cr dit Agricole та Cr dit Mutuel здійснили ряд придбань в Італії, Греції, Польщі та Німеччині. Голландський Rabobank не тільки проводить стратегічні придбання, а й укладає альянси з іншими кооперативними банками, щоб мати можливість обслуговувати вітчизняних клієнтів за кордоном. Майже у всіх випадках новопридбані банки не перетворювались у кооперативні та не використовували кооперативні принципи в управлінні нових напрямків бізнесу за кордоном, що свідчить про відхід багатьох кооперативних банків від своєї класичної кооперативної природи [6].

Таким чином, в другій половині ХХ – на початку ХХІ століть, можна констатувати укрупнення та глобалізацію європейського кооперативного банківського сектору, з одночасним поступовим, але стабільним відходом від чисто кооперативної природи власності та управління. Це свідчить про впевнену трансформацію даного сектору у комерційний. Однак, кризові явища в економіці, що в ХІХ ст. спричинили появу кредитних кооперативів, в сучасних умовах здатні знову повернути суспільство до інклюзивних кооперативних ідей, в тому числі - і в кредитній сфері.

Література

1. Гончаренко В. В., Климко О. Л., Пожар А. А. Кредитні спілки в умовах фінансової кризи. *Світ фінансів*. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. Випуск 2. С. 118–125.
2. Пантелеймоненко А. О. Аналітичний огляд системи кооперативних банків Австрії у контексті світової фінансової кризи. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2010. № 2. С. 146–151.
3. Пожар А. А. Особливості сучасного розвитку кредитних спілок Великобританії. Міжнародний кооперативний рух: генезис та тенденції сучасного розвитку : *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 16-17 лютого 2012 р. Полтава: ПУЕТ, 2012. С. 215–319.
4. Co-operative banks in Europe: values and practices to promote development. URL: <http://eurocoopbanks.coop/GetDocument>
5. The European cooperative system and the co-operative banks. Financial stability forum. URL: <http://overons.rabobank.com/content>
6. Пожар А. А. Кредитно-кооперативний сектор економіки європейських країн : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2013. 269 с.